

ПОДХОДИ ЗА ПРЕПОДАВАНЕ НА АНГЛИЙСКИ ЕЗИК, В ЦЕНТЪРА НА КОИТО Е ПОСТАВЕН УЧЕНИКЪТ

Даниела Димитрова

Основно училище „Неофит Рилски“ – Дупница

Резюме. В настоящата статията е представена информация за резултатите от обучението и придобитите знания и умения в резултат от участието на автора в методологичен курс във Великобритания. В резултат на едноседмичното обучение в Люис Скул ъф Инглиш в град Саутхемптън преподавателката е усвоила подходи за преподаване на английски език, в центъра на които е поставен ученикът, които споделя с колегите си и искрено се надява да прилагат в практиката си.

Keywords: games, learning styles, mnemonics, pantomime

За периода 31.03.2014 – 04.04.2014 бях одобрена за участие в структуриран обучителен курс „Подходи за преподаване на английски език, в центъра на които е поставен ученикът“, организиран от Люис Скул ъв Инглиш в град Саутхемптън, Великобритания. Според плана за разпространение на наученото от участието ми в квалификационната дейност реших чрез настоящата статия да предоставя информация за постигнатите резултати от обучението и придобитите нови знания и умения на всички заинтересовани колеги.

Съдържанието и формата на обучителните дейности бяха изключително разнообразни, в което можете да се убедите сами. Първият ден на обучението включваше три пленарни сесии. Първата беше въведение и целеше да се опознаем, „да разчупим леда помежду си“. Ето две идеи как да го направим с учениците си.

1. Разделяме класа по двама и нека всеки да напише на лист хартия четири верни и едно невярно изречение за себе си. След това партньорът му трябва да познае кое е грешното изречение.

2. На три цветни листчета хартия нека всеки ученик да напише: на едното два лични факта за себе си; на второто – най-добрата книга, която е прочел, и да обясни защо смята така; на третото – какво означава например преподаване, в центъра на което е поставен ученикът. След това листчетата се събират, четат се и учениците се опитват да познаят кой е написал всяко изречение. Важно е участниците в играта да не показват никакви чувства, да демонстрират т. нар. „лице на покер играч“ (poker face). Играта е подходяща за работа по групи.

Във втората сесия ръководителката на курса Риченда Аскю ни представи чрез презентация начините за учене на чужд език. Знаем, че в началото на часа децата са превъзбудени от преживяванията си по време на междучасията, т.е. те са във фазата на крокодила (reptilian brain). Нашата цел, като учители, е да приспим „крокодила“, т.е. да успокоим децата, за да могат те да се чувстват позитивно и да са в състояние да усвоят информацията, която им преподаваме. Това е фазата на „заека“ (mammalian), т.е. за да започнат да мислят, учениците трябва да достигнат SSS (safe seat syndrome). Причината е, че ако учениците са мотивирани и спокойни, тогава ученето е по-лесно. Според Крашен когато учащите са отегчени, ядосани, разочаровани, нервни, немотивирани или стресирани, те не могат да възприемат и претъпяват неуспех при изучаването на чужд език (Крашен, 1985).

Преподавателката ни представи мнемоничната техника. При нея се създава лесно запомнящ се акроним, като се вземат началните букви. Например акронимът VIBGYOR е съставен от първите букви на цветовете на дъгата (violet, indigo, blue, green, yellow, orange, red). Всеки може да създаде своя собствена мнемоника за подпомагане при запаметяването на нови материали.

Припомни ни и стиловете на учене отново чрез акроним – VAK (visual, auditory, kinesthetic). Докато визуалният стил на учене включва използването на картини, диаграми, демонстрации, гледане на филми, четене на книги и т.н., аудиторният стил включва слушане и говорене, а кинестетичното обучение включва физически опит – „учене чрез правене“ (learning by doing), т.е. чрез докосване, практически упражнения и т.н. Тъй като някои ученици имат един преобладаващ стил на учене, други имат смесен тип на учене, то учителят трябва да предвиди различни упражнения, за да удовлетвори потребностите на всичките си възпитаници.

Препоръчаха ни в своята работа да се съобразяваме с MI (Multiple Intelligences) различната интелигентност, с която учениците са надарени, т.е. едни деца притежават логико-математическа, други – лингвистична, трети – интраперсонална, четвърти – интерперсонална, пети – музикална, шести – пространствена, седми – телесно-кинестична интелигентност според Гарднер (Гарднер, 1983). Всеки човек може провери преобладаващия тип интелигентност чрез тест на адрес www.bgfl.org.

Не бива да забравяме, че мозъкът ни е образуван от две полукълба, като дясното отговаря за творчеството, а лявото – за езика и логиката. Задачата на учителя е да развива умения, които да изискват взаимодействие на двете полукълба. Въпросите, с които тестваме нашите ученици, трябва да са съобразени с Таксономията на Блум – знание, разбиране, приложение, анализ, синтез, оценяване (Блум, 1994).

Друг подход за преподаване е да се разпределят кои начини са подходящи за усвояване на майчин език и кои – за втори език, чрез подреждане на лист-

чета хартия. Проучване показва, че усвояването на първия език минава през различни етапи на развитие, включително „тих“ период, научаване на универсална граматика, норми, лексикални структури, усвояване на словоред, свързано е с развитието на моториката и най-важно – кога сме усвоили всичко това. Докато усвояването на втори език отнема по-малко време, изисква мотивация, грамотност, емоция, познания за света и за езикови структури, словоред, възприемане на чужда култура и асимилация, критичен период.

Другият лектор – Джони Коуал, ни припомни, че докато при традиционното преподаване са се търсели техники, които да създават обща учебна среда, и се прави първата стъпка към персонализиране на учебния процес, то при модерното обучение се търсят методи за приобщаване на всички участници в обучението и се предлагат естествени инструменти, които често са игнорирани в традиционната класна стая.

Той ни предложи следните техники: сканиране, силата на паузата, ехото, начини за привличане на вниманието, позициониране. Под сканиране се разбира непрекъснат визуален контакт, т.е. погледът на учителя да бъде като морски фар и да се движи от дясно наляво, в средата, после пак надясно и наляво, така че да обхваща всички ученици. Целта е да преодолеем навика погледът ни да се спира върху най-заинтересованите ученици – любимците ни, по-непослушните, учениците пред нас, но и да обръщаме внимание на тези, които седят отстрани или на задните редове, което има психологически последици върху тях. Ето защо повишаването на информираността за важността на визуалния контакт може само да помогне, отколкото да пречи. Ето как учителят може да създаде добър навик: първо като сканира, т.е. обхваща с поглед класната стая съзнателно (от ляво надясно и от дясно наляво), докато не стане навик; след това, като я сканира на случаен принцип (като си движи погледа от ляво надясно, в средата, дясно, ляво и т.н.), докато не стане по-естествен и по-малко роботизиран процес, накрая ще стане естествено поведение на учителя.

Джони ни разкри и силата на паузата, с която да привличаме вниманието на учениците и да се намесваме по-малко в учебния процес, а да позволяваме на учениците повече неща – като например да им оставяме време да помислят, да извличаме отговорите от тях, да ги окуражаваме да поправят собствените си грешки, да фокусираме вниманието им, динамиката да бъде естествена, каналите за комуникация да бъдат отворени, да ги окуражаваме да работят заедно, като им оказваме партньорска подкрепа и корекция, като сведем до минимум повтарянето на грешките и нетактичността. Въпреки че учителят остава в сянка, той е все още активен и могъщ – един вид ръководител, като използва техники като „озадачен поглед“, жестове, нарисувани или произведени образи. Преподавателят препоръчва на учителите да не повтарят грешките на учениците.

Джони също ни предложи и няколко начина за привличане на вниманието на учениците – като например използването на карти с жълт или червен цвят, броене, светване на лампа, шептене, пеене, хъркане, щракане с пръсти, поставяне на слънчеви очила.

Позицията на учителя също е важна. За да ангажира вниманието на учениците, учителят може и да застане с гръб и да започне да говори на бялата дъска, да контролира гласа си – да шепне или да говори, без да издава звук.

Аби Кроучър ни показва няколко техники за поправяне на грешките на учениците. Една част от тях са подходящи за бърза корекция (on spot), а други – за по-късна корекция (delayed). Преподавателката ни показва как можем да използваме пръстите си, за да наблегнем на неправилна форма или да посочим грешка в словоредата. При партньорската корекция е нужно да си водим бележки за добрия и лошия език по време на устно изложение и след това заедно с учениците решаваме заедно дали има някакви грешки и ако е така, какви са те. Друг начин е, като вдигнем ръка, за да посочим неправилно използване на глаголно време. Учителят може да поправи произносителни грешки, без да издава и звук. Например, когато отделен звук е произнесен неправилно или когато ударението на думата е грешно, може само да си отваря устата (mouththing). Подходящо е и преформулирането, например:

“Student: I went in Greece.

Teacher: Oh really, you went to Greece, did you?”

Учителят може да се фокусира върху индивидуалните грешки на всеки ученик или да обобщи грешките, които класът е допуснал като цяло. Може да се направи и аудиозапис на учениците по време на задача за говорене. В края на дискусиата учениците анализират представянето си заедно с учителя. Възможно е също да използваме топки или пръчки с червен, зелен или оранжев цвят. Предоставяме възможност на учениците да изберат желанния цвят, като предварително обясняваме на децата, че червеният цвят означава да ги спираме и да поправяме всички техни грешки, оранжевият – да ги спираме на съществениите, а зеленият – да не ги спираме по време на устното им изложение.

Риченда Аскю ни постави задача да свържем подходите, методите, процедурите и техниките с техните определения. Оказа се, че подходите са теории за природата на езика. Тези принципи информират и подкрепят истинската практика в класната стая. Методите показват как теориите да се прилагат на практика. Те обикновено определят учебната програма, дейностите, ролите на учителя и учащите, както и материалите. Процедурите са последователността от събития по време на урока. Техниките са специфични действия, които учителят извършва, за да активира ученето.

Учителят трябва да бъде внимателен и при избора на метод на обучение: граматико-преводен, директен, аудиолингвален, комуникативен, базиран на

поставена задача, базиран на догмите, лексикален, тих начин, чрез сугестопедия или презентация, чрез тестове, обща физическа реакция.

Относно оформлението на класната стая Джони ни препоръча да помислим дали подредбата в класната стая позволява комуникация, дали вдъхновява учениците, дали разрушава бариерите за комуникация, или създава нови, дали класната стая е приятел, или враг, как се чувстват учениците, когато влязат в нея, какво виждат. Причината е, че манипулирайки използването на пространството в класната стая, може да се повлияе върху динамиката и върху поведението на учениците с цел да се увеличи потенциалът на обучението. Чрез разместване на позицията на учениците, учителя и мебелите ние правим усилия да подобрим комуникацията и мисленето. Но трябва да помислим за размера на стаята и мебелите, броя на учениците, правилата и нормите, шума, прекъсването, политиката на училището, съпротивлението на учениците, предварителната подготовка, целта. Хамелеонският подход на класната стая може да промени динамиката, да ангажира, мотивира и предизвика, да отвори каналите за комуникация, да насърчи груповата/партньорската работа, да омекоти учебната среда, да подобри атмосферата, да подобри учебния потенциал. Подредбата на учебните маси може да бъде във формата на подкова, на кръг, на колело, във формата на плюс, в редици, в ъглите, по двойки, в групи по 4 по избор и т.н.

Джейми Еванс ни показва как да се забавляваме с граматиката. Например чрез настолна игра (board game) с фразеологични глаголи, която можем да намерим и разпечатаме от интернет, както и да допишем дадено стихотворение в минало време и след това да разкажем историята в хронологичен ред.

Риченда Аскю ни предложи няколко игри, свързани с произношението. Първата от тях е да напишем числата до десет, а учениците излизат един по един и пишат транскрипцията им. Втората игра е домино, като в едната половина е написана транскрипцията, а в другата половина – думата. Трети вариант е играта „Боен кораб“ (Battleship), четвърти вариант е да се намерят разликите между две катрини, а пети – да се намерят скритите имена, като намерят общия звук във всеки списък от думи.

Риченда Аскю ни представи още едно визуално средство – цветни пръчици (Cuisenaire Rods), които можем да поръчаме от Amazon. С тях можем да преговаряме цветовете, числата, да даваме вербални инструкции, които учениците да изпълняват, да ги подреждаме по различен начин и по този начин да разказваме приказки, да строим къщата на мечтите си, дори да асоциираме пръчиците с различни храни.

Риченда Аскю ни разкри догмите в преподаването на английски език – като например, че е станало прекалено зависимо от материалите и технологиите, че материалите „задушават“ истинските възможности за учене. Всъщност то е задвижвано от разговори, с малко материали и е фокусирано

върху неочакван език. Причината е, че общуването е интерактивно, комуникативно, основата на ученето, езикът в действие. Обучението според нея трябва да е с по-малко материали, защото учениците учат, когато се чувстват включени; най-добрият материал е този, който учениците носят в клас; ако материалът не съответства на ученика, няма да му помогне в ученето; основните материали са хората в класната стая, по този начин персонализирането помага на ученето.

При лексикалния подход е на фокус речникът, а не граматиката, словосъчетания, помага за свободата на изговора, дава време за мислене, дава увереност на говорещия, позволява на говорещия да използва езика незабавно.

Ето как може да стане това. Всеки да избере три неща, които са важни за него, после избира само едно и обяснява защо този предмет е най-важен за него, останалите могат да му задават въпроси. Друга идея е да си представим глобуса, мислено да се раздели класната стая, като в средата е екваторът, единият край е Северното полукълбо, а другият – Южното полукълбо. Всеки застава там, където иска да бъде, и да обясни защо, останалите могат да задават въпроси. Трета идея е да се отвори прозорецът и всеки да напише на лист хартия какво чува. Четвърти вариант е да пуснем музика и да питаме децата какво си представят, кои инструменти чуват?

Джейми Еванс ни предложи начини за творческо писане. Първо започнахме с разбъркани букви, от които трябваше да образуваме думи за 1 мин. и 55 сек. След това трябваше да си изберем подходящи думи и да съчиним история, като отговаряме на въпросите кой, какво, къде, кога, защо и как. Целта е да се положат основите на историята, да се въведат главните герои, да се установят взаимовръзките и причините за тях, да се даде допълнителна информация, да се посочи кулминационната точка, да се завърши историята. Може да се работи по групи, след това да се гласува и се отличава победител.

Аби Кроучер ни предложи няколко начина за хуманизиране на учебника, по който работим. Например, когато имаме тема за частите на човешкото тяло, можем да нарисуваме контурите на тялото или да помолим някой ученик да го направи. След това учителят казва части на тялото, а учениците се редуват да ги пишат на дъската. Втори вариант е учителят казва част от тялото, а учениците със затворени очи я показват. Трети вариант е да попълват празните места с глаголи, които в същото време са и съществителни и назовават частите на тялото. Четвърти вариант е учителят да назовава глаголи, а учениците да ги изиграт. Напр.: hug, clap, sniff и т.н. Пети вариант е учителят да разказва история, а учениците със затворени очи да показват частите на тялото. После задачата им е да разкажат историята.

Том Брадли ни предложи своя сайт www.teachya.com, където има връзки към около 3000 безплатни уеб страници, организирани по теми и нива, как-

то и www.bbclearningenglish.com и www.lessonstream.org, където можем да ползваме видео уроци. Докато с www.dfilm.com, www.animoto.com можем да създадем анимирани филми. Чрез www.voicethread.com се качват снимки или видео и после да прибавя коментар, www.timetoast.com позволява да създаде линия на времето, като се използват образи и текст, а <https://present.me> дава възможност да се записва видео чрез уебкамери и да се изпраща по електронната поща; чрез www.spellingcity.com могат да се играят игри за спелуване, чрез www.wordle.net могат да се представят текстове за четене, а www.prezi.com служи за правене на презентации, <http://itunes.apple.com> може да бъде използван за създаване на песен.

Адел Спайндлав фокусира вниманието ни върху използването на дейности и техники за драматизация като средство за възприемане на езика и за развитието му. Като начало, учениците застават в кръг и започват ритъм с пляскане и щракане с пръсти, като темпото постепенно се ускорява. Упражнението може да се използва за въведение, в което учениците да казват имената си, любимите си цветове и т.н. По този начин се стимулира мисленето, обръща се внимание на ударението на думата и осъзнаването на сричките. Организирането на състезание за скоропоговорки би спомогнало за загаряване на артикулационните органи и окуражава ясната дикция, развива произношението. Задача, базирана на драматизацията, е „Какво правиш?“. В случая един ученик застава в средата на кръга и представя действие. Партньорът му се присъединява към кръга и пита „Какво правиш?“. Първият ученик трябва да отговори, но не с настоящото действие, а с това, което вторият ученик трябва да направи. По този начин се развива въображението на учениците и се насърчава творчеството, могат да се практикуват словосъчетания и различни граматични структури като сегашно продължително, сегашно перфектно, минало просто, минало продължително, минало перфектно продължително време и т.н.

На учениците им се поставя задача да подготвят история на тема „Моят дом“ за 4 мин. Докато един ученик изразява историята чрез мимика, вторият прави звуковите ефекти, а останалите могат да представят неодушевените обекти. Целта е да се стимулира въображението, да се окуражи работата в екип, да се отклони вниманието от говорещия върху изпълнителя.

Най-общо казано, игрите развиват концентрацията, могат да помогнат да се подобряват паметта, вземането на решения, способността да се визуализира, способността за учене, обръща се внимание на детайлите и на скоростта за учене. При игровите методи ученикът е поставен в центъра на обучението и е мотивиран да участва активно.

REFERENCES / ЛИТЕРАТУРА

- Krashen, S.D. (1985), *The Input Hypothesis: Issues and Implications*, New York: Longman.
- Gardner, H. (1983), *Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences*.
- Bloom, B. S. (1994). Rehage, Kenneth J.; Anderson, Lorin W.; Sosniak, Lauren A., eds. "Bloom's taxonomy: A forty-year retrospective". *Yearbook of the National Society for the Study of Education* (Chicago: National Society for the Study of Education).

STUDENT-CENTERED APPROACHES TO ENGLISH TEACHING

Abstract. This article provides information about learning outcomes and acquired knowledge and skills resulting from the participation of the author in methodological course in the UK. As a result of the week-long training in the Lewis School of English in Southampton the teacher has utilized student-centred approaches to the teaching English which she shares with all colleagues giving them the floor to apply them into their practice.

✉ **Mrs. Daniela Dimitrova**
Primary School "Neofit Rilski"
Dupnitsa, Bulgaria
E-mail: dany_dimi@abv.bg